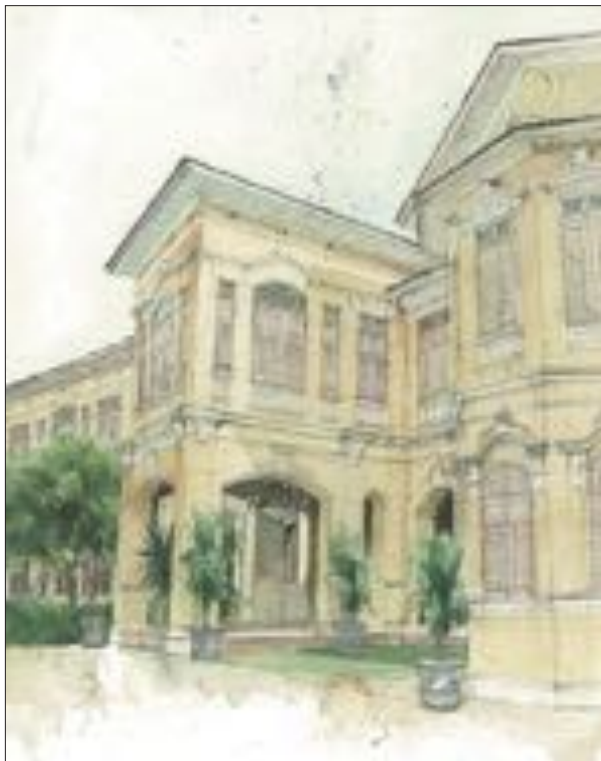

มาลัยสามชาย

ว.วินิจฉัยกุล

นวนิยายไทย

มาลัยสามชาย ● ว.วินิจฉัยกุล

ลงพิมพ์ในนิตยสารพลอยแอมเพอร์ พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๐

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : สำนักพิมพ์ศรีสารา, ๒๕๕๐

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : สำนักพิมพ์ศรีสารา, ๒๕๕๑

พิมพ์ครั้งที่ ๓ : สำนักพิมพ์ตรีบีบี, พฤษภาคม ๒๕๕๑

พิมพ์ครั้งที่ ๔ : กั้นยายน ๒๕๕๒

พิมพ์ครั้งที่ ๕ : กั้นยายน ๒๕๕๓

พิมพ์ครั้งที่ ๖ : ธันวาคม ๒๕๕๓

พิมพ์ครั้งที่ ๗ : กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

พิมพ์ครั้งที่ ๘ : กรกฎาคม ๒๕๕๘

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

ภาพปก-ออกแบบ : เกริกบุระ ยมนาค

ราคาชุดละ : ๕๖๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ว.วินิจฉัยกุล.

มาลัยสามชาย เล่ม ๑.-กรุงเทพฯ : อักษรโสภณ, ๒๕๕๘.

๓๕๐ หน้า.

๑. นวนิยายไทย. I. ชื่อเรื่อง.

๘๕๕.๕๑๓

ISBN ชุด 978-974-253-485-1

กองบรรณาธิการ รัชชณ์ ดริธธรรมวุฒิกุล ยศวดี เป็นประเสริฐ ต้นติมา แซ่ตั้ง
ศิลปกรรม สมรงค์ คงใจ สุพรรณษา เสตรา สารรัตน์ วงศาโรจน์
ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ สันติ ส่งเสริมสวัสดิ์ ผู้จัดการสำนักพิมพ์ สุदारัตน์ ส่งเสริมสวัสดิ์
พิมพ์และจัดจำหน่าย สำนักพิมพ์ตรีบีบี บริษัทอักษรโสภณ จำกัด
เลขที่ ๕๘ ซอยนาคาศีพท์ (แยก ๕) ถนนสุขุมวิท ๓๖
แขวงคลองตัน เขตคลองเตย กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐
โทรศัพท์ ๐-๒๒๕๘-๕๘๕๗, ๐-๒๒๕๘-๕๘๖๑-๒ โทรสาร ๐-๒๒๕๘-๕๑๓๐

‘มาลัยสามชาย’ เป็นนวนิยายติดอันดับความนิยมของผู้อ่านเป็นจำนวนมากอีกเรื่องหนึ่งจากปลายปากกาของ ว.วินิจฉัยกุล ที่ผู้เขียนได้สะท้อนภาพสังคม การเมือง และชีวิตผู้คนชาวพระนครในแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจ

ผู้หญิงคนหนึ่ง...เปี่ยมด้วยรูปสมบัติและคุณงามความดี เธอ...ผู้เป็นที่รักใคร่ขึ้นชอกรอบด้านทั้งญาติมิตรและคนในครอบครัว แต่กลับมีดวงชะตาให้ต้องผ่านพบกับความพลิกผันในชีวิต...วิถีทางเดินของชีวิตทำให้เธอต้องสวมมาลัยคล้องใจกับชายสามคน...ลอออร...หญิงสาวผู้ประสบชะตากรรมทั้งสุขและทุกข์ในช่วงต่าง ๆ ตลอดชีวิตของเธอ อะไรที่นำความแปรเปลี่ยนมาสู่เธอถึงเพียงนี้...อาจจะเริ่มขึ้นมาจากตัวเธอ หรือจากผู้หญิงอีกคนหนึ่ง หรือ...จากผู้ชายของเธอเอง...

‘มาลัยสามชาย’ ได้รับรางวัลนวนิยายดีเด่น จากการประกวดหนังสือดีเด่นประจำปีพ.ศ. ๒๕๕๑ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นเครื่องยืนยันถึงคุณค่าของเนื้อหา และวรรณศิลป์ ว่าผู้อ่านจะได้รับอรรถรสจากการอ่านอย่างครบถ้วน

นานหลายสิบปีมาแล้ว ผู้เขียนเคยตามคุณแม่ไปบ้านสุภาพสตรีชราท่านหนึ่งเป็นประจำ ในที่นี้ขอเรียกสั้น ๆ ว่า “คุณป้า”

ตอนนั้น “คุณป้า” อายุประมาณ ๖๕ ปี ร่างผอมบาง ผมตัดสั้นหยักศกราวกับตัด แม้ว่าชรามากในสายตาของเด็กอายุสิบกว่าขวบ ก็ยังจำได้ว่าคุณป้างามมาก ความชราไม่อาจลบล้างโครงหน้าสวย หน้ารูปไข่ รูปร่างตาใหญ่ยาวเปลือกตาสี และจมูกโด่งคม ท่านก็เป็นคนไทยอย่างเราๆ ไม่ใช่เชื้อฝรั่ง แต่เป็นคนไทยที่สวยงามแปลกตา การแต่งกายของคุณป้าก็งามเรียบร้อยสมวัยและฐานะ เสื้อผ้าถุงแบบสเกิร์ตของทานั้นสีล้นกลมกลืนเข้ากัน สวยพอจะออกนอกบ้านไปไหนมาไหนได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนชุด กิริยาพาทีแช่มช้อยชวนมอง น้ำเสียงแหลมไพเราะราวกับเพลงไทยเดิม คุณป้าอยู่อย่างทันสมัยเมื่อเทียบกับผู้อยู่ในวัยเดียวกัน บ้านท่านมีกินน้ำชากันในตอนบ่ายด้วย เป็นกิจวัตรที่ทำกันมาประจำ ไม่ใช่ขอความหรรษาแต่อย่างใด เพราะสามีของคุณป้าเคยเป็นนักเรียนยุโรปมาหลายปี

ต่อมา ผู้เขียนได้เห็นรูปคุณป้าเมื่อสมัยสาว ๆ จึงพบว่าคำบอกเล่าของคุณแม่ว่าคุณป้าเป็นหญิงสาวสวยที่สุดคนหนึ่งในยุคของท่านนั้น ตรงกับความจริงอย่างยิ่ง จนถึงยุคปัจจุบัน ถ้าหากว่าคุณป้าเดินออกมาจากในรูปได้ ท่านก็จะ เป็นหญิงสาวที่สวยงามอยู่ดีในยุคนี้

ชีวิตของคุณป้าผ่านร้อนผ่านหนาวมากพอสมควร จากคำบอกเล่าของคุณแม่ แต่บั้นปลายท่านก็งามพร้อมด้วยเกียรติยศและทรัพย์สิน ครองคู่มา กับสามีด้วยดีจนฝ่ายหนึ่งจากไปตามอายุขัย

ชีวิตของคุณป้าจึงเป็นแรงบันดาลใจให้นวนิยายเรื่อง ‘มาลัยสามชาย’ กำเนิดขึ้นมา แต่ด้วยความที่เป็นนักเขียน ผู้เขียนก็ได้แต่งเติมเสริมต่อระบายนี จากชีวิตจริงของคุณป้าไปอีก เพื่อให้เกิดสีสันและรสชาติของนวนิยาย ด้วยเหตุนี้

จึงขอภัยที่ไม่อาจจะระบุชื่อจริงของคุณป่าหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ บอกได้เพียงว่าทุกท่านที่เป็นแรงบันดาลใจต่างล่องลับกันไปหมดแล้วทั้งสิ้น

เมื่อพิมพ์เป็นตอนๆ นามสกุลของตัวละครสำคัญในเรื่องไปซ้ำกับนามสกุลพระราชทานที่มีอยู่จริง เพิ่งมาทราบในภายหลัง ผู้เขียนจึงขอแก้ไขในตอนรวมเล่ม หากซ้ำกับนามสกุลใดที่มีอยู่จริงอีกก็ขอภัยไว้ ณ ที่นี้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย

หากมีความตื้ออย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นจากนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนขออุทิศความดีทั้งหมดเป็นกุศลต่อ “คุณป่า” และเครือญาติของท่าน หากมีข้อผิดพลาดบกพร่องใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ว.วินิจฉัยกุล
มาลัยสามชาย

ถ้าหากว่าคุณย่ามีชีวิตอยู่จนถึงวันนี้ ปี

๒๕๔๖ ท่านจะอายุครบ ๑๐๐ ปี

คุณย่าเกิดในรัชกาลที่ ๕ เป็นคนห้าแผ่นดินอย่างเต็มภาคภูมิ ถ้าหากว่าความทรงจำเกี่ยวกับคุณย่าคือสีส้ม มันก็คงเป็นสีขาวนวลงามละม่อม ไม่ฉูดฉาดบาดตา ยิ่งฟังพิศยิ่งจับใจ ไม่ต่างอะไรจากชื่อของท่าน

คุณย่าชื่อ “ลอออร”

เริ่มตั้งแต่ชื่อ คุณย่าก็ไม่เหมือนคนแก่ในวัยเดียวกันเสียแล้ว ยิ่งถ้ารู้จักคุณย่า ก็จะพบว่ามียีกหลาย ๆ อย่าง ผิดแผกจากคนรุ่นเดียวกัน หรือแม้แต่รุ่นหลังท่าน

บทนำ

ดูคุณยายของดิฉันก็แล้วกัน ไม่ต้องดูอื่นดูไกล ดิฉันยังจำคุณยายได้แม่นย่าเหมือนเพิ่งเห็นท่านเมื่อวานนี้เอง

คุณยายชื่อ ‘ทองหยด’ ก็อยู่ในวัยเดียวกับคุณย่า แต่คุณยายเหมือนคนแก่อีกมากที่ชอบนุ่งผ้าลาย สวมเสื้อคอกระเช้าสีขาวยาวอยู่บ้าน บอกว่ามันสบายดีสำหรับคนแก่ชี่ร้อน เวลาลูกหลานไปหาตอนบ่ายๆ จะเห็นท่านประแป้งดินสอพองขาวพร้อยตลอดหน้าตาเนื้อตัว ถ้ามีแขกมา คุณยายก็หยิบเสื้อผ้า่านตัวหลวม ๆ มาสวมทับอีกที

แต่คุณย่ามีกลิ่นลาเวนเดอร์อ่อน ๆ ประจำตัวเวลาเดินผ่าน แยกไปหาเวลาไหน คุณย่าไม่เคยต้องขึ้นไปแต่งตัวใหม่ เสื้อผ้าของท่านพร้อมจะรับแขกได้ทุกเวลา

ดิฉันยังจำได้ถึงเสื้อผ้า่านหรือลูกไม้ คอปก แขนสามส่วน กับผ้าถุงไหมยาวเลยน่อง สีสิ้นไปทางเดียวกัน ถ้าเสื้อสีเนื้อคุณย่าก็นุ่งผ้าสีน้ำตาลเข้ม ถ้าเสื้อสีฟ้าจาง ๆ

คุณย่าก็นั่งผ้าสีน้ำเงิน ไม่เคยเดินเท้าเปล่า แต่มีรองเท้าสลิปเปอร์หนึ่งแท้น้ำตาลเข้ม สวมอยู่เป็นประจำ

ชีวิตส่วนตัวของคุณย่าเป็นอีกอย่างที่ไม่เหมือนคนแก่อื่นๆ ตอนเช้า คุณยายชอบข้าวต้มกับไข่เค็มหรือย่างแห้ง แต่คุณปู่กับคุณย่ารับประทานขนมปังทายนะยบาง ๆ สลับกับข้าวต้มเครื่องในบางวัน ตอนบ่ายแม่บ้านยกน้ำชาฝรั่งมาให้คุณย่ากับคุณปู่ที่ลานสนามข้างบ้าน พร้อมของว่างประเภทแซนวิชไส้แดงกวางอันเล็กๆ สมัยเรายังเด็กๆ พอตกคำ คุณปู่ชอบฉายหนังให้หลานๆ ดู เป็นการดูสั้นๆ ขาวดำจากเมืองนอก หรือไม่ก็เปิดเครื่องเล่นจานเสียงเก่าแก่ วางจานเสียงแผ่นใหญ่ลงก่อน แล้ววางเข็มตามลงไปบนขอบแผ่นเสียงอย่างระมัดระวัง

เราได้ยินเพลงเก่าแก่อย่าง *The Last Time I Saw Paris, Swinging on a Star* หรือ *You'll Never Know* ที่หาฟังที่อื่นไม่ได้ คุณย่าชอบเตือนหลานๆ ให้เงียบเสียงลงบ้าง เพื่อคุณปู่คุณย่าจะฟังเพลงได้ไม่มีใครรบกวน เรายังจะนั่งฟังกันเงียบกริบ จนง่วงหลับกันไปทีละคนสองคน

ดิฉันเป็นลูกสาวคนโต ทั้งคุณย่าและคุณยายหมายมั่นว่าจะถ่ายทอดวิชาให้มากกว่าน้องๆ ทุกคน เพราะน้องชายสามคนเรียงกันไปล้วนแต่ลืงทโมน น้องสาวสุดท้องก็ยิ่งเล็กลง ที่จริงมันก็สนุก ไปค้างบ้านท่านสลับกันตอนปิดเทอม วิชาก็ไม่ยากซักอันเสียด้วย

พอเดินขึ้นบันไดเรือนไม้สองชั้นของคุณยาย มักได้กลิ่นปลาร้าหลนหอมฉุย ออกมาจากครัวหลังบ้าน หรือไม่ก็กลิ่นแกงเนื้อ ชะโงกไปเปิดฝามื้อดูเป็นต้องเห็นน้ำแกงข้นเป็นมันเยิ้ม หอมพริกแกง ระคนกลิ่นเนื้อป่นมันที่เราจำกันได้สนิท ตีใจเวลาทำบุญเลี้ยงพระ

คุณยายทำข้าวต้มเมี่ยงลาวและหน้าตั้งได้อร่อยกว่าที่ขายกันในตลาด ก่อนนอนมีนิทานเรื่องปลาบู่ทอง มีเรื่องตารอดปอดแฉ่ง ผัวนางแมงดา หกหล่มหกหลุก ผัวนางตุ๊กตา ตารอดเป็นสัปเหร่อที่แอบแล้วเนื้อคนตายไปให้นางตุ๊กตาเมียน้อยของแกขายข้าวแกง กินกันอร่อยขึ้นชื่อในสมัยคุณยายยังเล็ก คุณยายนั่งโบกพัดขนนกเล่มใหญ่ๆ สีเทาดำซื้อจากอยุธยา เล่าให้หลานฟังจนหลานหลับคางมุ้ง ไม่เคยฟังเรื่องจนจบสักครั้ง

แต่เมื่อใดที่วัฏระเป่าเสื่อผ้าลงจากเรือนไม้สองชั้นไม่ได้ทาสี เห็นเนื้อไม้ทา น้ำมันสีน้ำตาลไหม้ธรรมชาติ นั่งรถไปอีกถนนหนึ่ง เดินขึ้นบันไดบ้านไม้สีเขียวอ่อนแบบฝรั่งของคุณย่า บรรยายาศภีเปลี่ยนไปราวกับอยู่กันคนละโลก

วิชาบ้านนี้มีพร้อมพรั่ง แต่คนละเรื่อง คุณย่าติดลูกคิดเป็น หัดให้ทำบัญชีอย่างง่าย ๆ สอนปักผ้าครอสติช ถักโครเชต์และถักแท่งทำลูกไม้ดิตริมผ้าเช็ดหน้า นอกจากนี้ คุณย่าทำสตูได้นุ่มหอม แทบกลืนลงคอได้ไม่ต้องเคี้ยว เนื้ออบมีน้ำเกรวี่สีน้ำตาลชั้นราด ขอบจานวางมันฝรั่งหัวเล็ก ๆ อบอุ่นจัดจนคว้นขึ้นเป็นสายบางที่ ถ้าเป็นมันฝรั่งหัวใหญ่ คุณย่าจะยัดไส้ด้วยเนื้อไก่สับและหัวหอมหั่นชิ้นเล็ก ๆ เหยาะซอสแมกก็้อเล็กน้อยเพิ่มรส ถูกปากคุณปู่กันหา

ก่อนเข้านอน คุณย่าก็เล่าเรื่องเก่า ๆ ให้ฟัง ไม่ใช่นิทานอย่างคุณยายเล่า แต่เป็นชีวิตความเป็นอยู่และผู้คนสมัยท่านยังสาว บางทีก็ฟังรู้เรื่อง บางทีก็ไม่รู้ว่า เป็นอะไร พอดิฉันเริ่มหาว คุณย่าก็รวบรัดจบ

“หลังบตาเสียวที ตึกแล้ว พรุ่งนี้ต้องตื่นแต่เข้าไปตักบาตรกับย่า”

แต่ความผิดแผกจากคนแก่อื่น ๆ ปรากฏมากที่สุดสำหรับดิฉัน ก็ตอนที่คุณย่าถึงแก่กรรมไปใหม่ๆ

คุณปู่ยังอยู่ ตอนนั้นคุณพ่อตั้งใจจะนำอัฐิของคุณย่าไปไว้ที่วัดเล็กๆ ทางฝั่งธน ซึ่งคุณทวดของคุณพ่อสร้างไว้ ลูกหลานคนไหนตาย คนข้างหลังก็จะนำอัฐิไปบรรจุไว้ที่ฐานเจดีย์ใหญ่ ปีหนึ่งลูก ๆ หลาน ๆ ในสกุลก็มาชุมนุมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่านเสียครั้งหนึ่ง คุณย่าก็ไม่มาจะเว้นจากธรรมเนียมข้อนี้

แต่...ไม่ยกง่าย เพราะคุณปู่พูดกับคุณพ่อ เสียงเบา ๆ ดิฉันก็หูดีเสียด้วย เกิดได้ยินจนได้

“เดซ อาตั้งใจว่าเมื่อตายจะขอให้ลูกหลานเก็บอัฐิอาไปกับคุณหญิงไว้ด้วยกัน ถ้าคุณเอาเธอไปไว้ที่วัดนี้ อาตายเมื่อไร ก็จะมาไปไม่ได้”

ดิฉันจำได้ว่าคุณพ่ออึ้งไปดีใจเต็ม เหมือนไม่เคยนึก หรือถ้านึก ก็ไม่รู้จะหาคำตอบยังไงดี

แล้วตอบว่า

“ผมขอเวลากลับไปคิดก่อนครับคุณอาว่าจะทำอย่างไรดี”

คุณพ่อกลับบ้านมาปรึกษากับคุณแม่ คุณแม่ก็อ้าอึ้งไปอีกคน แล้วย้อนถามอย่างไม่แน่ใจว่า

“แล้วคุณแม่ท่านเคยพูดว่ายังไงล่ะคะ?”

“คุณแม่ไม่เคยพูดนะซี ก็คงไม่ทันนึกหรือว่ามันจะเป็นเรื่องยุ่งยากขึ้นมา ยังไงญาติ ๆ เราทุกคนก็ยังถือว่าคุณแม่เป็นคุณหญิงโง่ตาบอดอยู่ เจตีย์ของคุณพ่อก็อยู่ที่นั่น ควรจะบรรจุไว้ด้วยกัน”

“ถ้าคุณทำอย่างนั้น ก็จะหักหาญน้ำใจคุณอาท่าน” คุณแม่ดึง

คุณพ่อหนึ่งอย่างยอมจำนน หลังจากนั้น เรื่องนี้ก็ชะงักกันไป ไม่มีใครพูดถึงอีก มีแต่คุณแม่อดรันทนไม่ได้ ไปกระซิบเล่าให้คุณยายฟัง คุณยายก็หัวเราะหึ ๆ เปรยว่า

“ดีทำอะไรแล้วทางพวกพลาธาเราไม่มาขอเข้าอีกราย”

“แหม! ต่อให้มาขอ เชนะรีคะจะยอมให้ ไม่มีวันอยู่แล้ว” คุณแม่ทำเสียงหมั่นไส้ขึ้นมาทันที

“ไปหมั่นไส้เขาทำไมแล้ว...” คุณยายลากเสียงอย่างใจเย็น “ญาติทางโน้น ชิงชังคุณหญิงเสียที่ไหน ใคร ๆ ก็ยังยอมรับนับถือว่าเป็นสะใภ้ในตระกูลเหมือนเดิมนิ่งทองนั่นต่างหากที่ไม่มีใครเอาด้วย”

“ถึงนั้นก็เถอะคะ ให้ท่านต้องไปอยู่บรรจุอยู่เคียงข้างคุณยศ จ้างให้ลูกกว่าคุณย่าไม่มีวันยอม” คุณแม่เถียง “คุณแม่ก็ทราบยิ่งกว่าลูกเสียอีก”

ฟังไม่รู้เรื่อง คุณยายกับคุณแม่มักจะพูดอะไรกันเรื่องที่เด็ก ๆ ไม่ค่อยเข้าใจ อยู่เสมอ เวลาซักถามคุณแม่ก็ไม่ค่อยจะยอมบอก มีแต่คำตอบซ้ำ ๆ

“ไม่ใช่เรื่องของเด็ก”

หมดหวังจากคุณแม่ ก็หันไปหาคุณยาย ปะเหลาะตี ๆ ไปบิบนวดให้คุณยายเพลิน ๆ ทีนี้ละเรื่องเก่า ๆ จะไหลจากความทรงจำไม่ขาดรากับสายน้ำ

ก็จากคุณยายนี่เอง...อดีตของคุณย่าและสามชายผู้พิ้วพัน จึงคลี่คลายออกมาตรงหน้าประจุมาลัยขนาดยาว เรียงร้อยด้วยดอกไม้หลากชนิด ทั้งดอกกรัก... ดอกโคก... และบานไม่รู้โรย

เริ่มร้อยมาลัย

ห้องนอนเก่าแก่ของคุณยายยังอยู่เหมือนเดิม

ต่อมาอีกหลายปี ตอนท่านจากไปใหม่ๆ คุณปู่สั่งให้จัดเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างเก่า คล้ายหวังว่าคุณย่าจะแวะมาเยี่ยมเยือนบ้างบางครั้งบางครา จะได้เอนตัวลงบนเตียงไม้ดำผิงมุกสีชมพูอมฟ้า หรือส่องกระจกรูปไข่เหนือโต๊ะเครื่องแป้งได้ตามสบาย ไม่มีสิ่งใดขาดหาย

ภาพถ่ายเก่าแก่ของคุณยายยังคงประดับอยู่บนผนัง เป็นภาพคุณย่าในวัย ๑๗ ปี เสื้อผ้าสมัยนั้นเป็นแพรนุ่มประกอบลูกไม้ให้ความรู้สึกละมุนละไมของยุคสมัยที่กรุงเทพฯ ยังมีคลองน้ำใส และต้นไม้ร่มรื่นทุกถนน คุณย่าสวมเสื้อแพรตัวยาวช่วงบนคลุมด้วยลูกไม้ถักโปร่งทั้งตัวชายห้อยระย้าลงมาเหนือเอว คาดแถบแพรแทนเข็มขัด นุ่งโจงกระเบนสวมถุงน่องสีขาวและรองเท้ามี่สันแบบฝรั่ง นุ่งหลังตรงอยู่บนเก้าอี้ เท้าวางชิดกันบนพื้นพรม

ผมคุณย่าตัดสั้น หัวเสยสูงแต่งด้วยสีผึ้งตั้งกรอบล้อมดวงหน้าเรียว ลำคอคอระหง ดวงตาใหญ่ดำขลับ จมูกเรียวตรงไม่แบนอย่างญาติพี่น้อง ริมปากบางจิ้มลิ้มห่างไกลจากคราบหมากหนาเทอะทะอย่างผู้หญิงกินหมากคนอื่น ๆ แม้เรารู้สึกว่าคุณย่าแก่กว่าหน้าตาโบราณ ไม่สะสวยเท่าคนยุคเรา แต่ทุกคนก็ยอมรับว่าคุณย่าเป็นข้อยกเว้น ต่อให้ท่านมาเกิดในสมัยนี้ท่านก็ยังงามเกินหน้าลูกหลานทุกคนอยู่ดี

กลิ่นลาเวนเดอร์หอมจาง ๆ ยังกรุ่นกลิ่นอายในห้อง มันกลมกลืนกันดีกับลูกไม้ถักขอบบางปูอยู่ใต้โถแก้วเจียรระเน

บนโต๊ะเครื่องแป้ง และผ้าคลุมโต๊ะลายฉลุที่เวิร์คข้างหัวเตียงที่วางภาพถ่ายในกรอบเงินอีกสองสามภาพ ผ้าคลุมไหล่ถักโครเชต์สีขาวที่คุณย่าชอบห่มตอนเช้าๆ เมื่อออกไปตากบาตรพาดอยู่ปลายเตียงนอน เมื่อเปิดประตูตู้เสื้อผ้าใบสูงใหญ่ ผ้านุ่มใหม่ชิ้นเงาเนื้อนุ่มยังคงพับซ้อนเป็นชั้นอย่างมีระเบียบ

ผ้าลูกไม้...ผ้าไหม...น้ำหอม...และตัวคุณย่า งามพริ้มเพรา ไปในทางเดียวกัน

ภาพถ่ายเก่าแก่สีจางซีดในกรอบเงินบนโต๊ะเล็กข้างเตียงคุณย่า เป็นภาพเด็กหญิงร่างบอบบาง ผมสยายยาวถึงกลางหลัง นุ่งโจงกระเบนแบบไทย ตรงข้ามกับท่อนบนซึ่งเป็นเสื้อแขนสั้น คอสีเหลี่ยมติดลูกไม้ถักเล็กๆ แบบฝรั่ง แม้วางหน้าเฉยไร้ความรู้สึกตามแบบคนสมัยนั้นเวลาถ่ายรูป แต่หน้ารูปใช้คางแหลมนัยนิตาแป้กกลมโตก็ยังดูน่ารัก น่าเอ็นดู ขวนมองอยู่ดี

เมื่อพ.ศ.๒๔๕๖ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลออายุ ๑๐ ขวบ โลกของเธอตั้งแต่เกิดมาจนอายุเท่านี้จำกัดอยู่แค่เรือนไม้ชั้นเดียวหลังคาปั้นหย่า ปลูกอยู่ชิดริ้วด้านหลังของบริเวณบ้าน อยู่กันสองคนแม่ลูก ไม่รวมบ่าวอีกสองคน

ก่อนหน้านั้นเธอเคยอยู่บนตึกหลังใหญ่สองชั้นแบบฝรั่ง มีบันไดหน้าอยู่นอกตัวตึกก่อขึ้นไปบรรจบกันบนมุขหน้า ทางด้านหน้าของอาณาเขตบ้าน รู้จักกันในละแวกใกล้เสาชิงช้าว่า บ้านเจ้าคุณวรพันธ์ พ้นจากรั้วไม้ ก็คือถนนมุ่งไปสู่โรงเรียนสตรีวิทยาที่เธอเพิ่งจะไปเรียนเมื่อสองปีก่อน

ตอนเช้าลอร่องรม്മ่าที่บ้านไปกับพี่เลี้ยง ตกบ่ายก็กลับมา ซุกอยู่แต่ในเรือนไปจนกระทั่งถึงเวลาเข้านอน มีบ้างบางครั้งที่ลอรอลงมาเล่นกับเด็ก ๆ ลูกหลานคนรับใช้ในบ้าน แต่ไม่นานเธอก็ต้องรีบกลับขึ้นเรือน เมื่อได้ยินเสียงโธ่แห่งๆ มาจากห้องนอน

“รีบขึ้นมาทำไมละลูก กำลังเล่นขายขนมครกไม่ใช่หรือ” มารดาถาม เอื้อมมือผอมบางมาลูบไล้ผมบุตรสาวเล่นอย่างปรานี

“ลูกเป็นห่วงคุณแม่คะ”

มารดาหน้าตาคลอ เอนกายลงนอนตามเดิม ประรากับนางพูน บ่าวเก่าแก่ ผู้ทำหน้าที่ดูแลรับใช้มาหลายปี

“ฉันแหวกรรมเหลือเกิน อยากรจะตายก็ตายตาไม่หลับ”

“คุณหญิงอย่าพูดอย่างนั้นลิเจ้าคะ ตัดช่องน้อยไปคนเดียว คุณหนูจะทำอย่างไร ยิ่งเล็กนัก” นางพูนท้วง ตามประสานเก่าแก่ที่พูดจาท้วงติงกันได้ ผู้เป็นนายไม่ถือสา

มารดาของลออเป็นผู้ที่คนทั้งบ้านเรียกว่า ‘คุณหญิง’ เพราะเป็นภรรยาเอกของสามี แต่มิได้อยู่บนตึกใหญ่อย่างเจ้าของบ้านมานานกว่าสองปีแล้ว นับแต่โรคปอดอักเสบเรื้อรังคุกคามเธอ แม้หมอฝรั่งมาตรวจ ยืนยันว่าไม่ใช่วัณโรค ไม่ติดต่อไปยังคนใกล้เคียงดี เพียงแต่อาการคล้ายกัน และไม่มียาใดแก้ไขให้หายขาดได้ คนในบ้านก็ไม่ใคร่จะเชื่อหมอนัก ต่างพากันถอยออกมาอยู่ห่างๆ ทิ้งหน้าที่ให้บ่าวเก่าแก่ดูแลรับใช้พร้อมกับสาวใช้ลูกมีอีกหนึ่งคน

หนึ่งในบรรดาผู้ระแวงระวังโรคภัย ก็คือสามีของเธอเอง เจ้าคุณปลุกบ้านให้ภรรยาอยู่อีกหลังหนึ่งห่างจากตึกใหญ่ อ้างว่าตรงนั้นใกล้คลอง อยู่สบายดีกว่า จะอดสู้อยู่บนตึกใหญ่หลังเก่าแก่สร้างมาตั้งแต่รัชกาลก่อน หลายๆ วันก็จะลงมาเยี่ยมภรรยาสักที แล้วค่อยๆ ห่างออกไปเป็นลำดับ จนถึงปีนี้ เรียกได้เต็มปากว่าต่างคนต่างอยู่ไม่เห็นหน้ากัน เพราะมีหญิงสาวคนใหม่หน้าตาสะสวยชื่อแม่พยอมเข้ามาอยู่บนตึกแทนที่คุณหญิงเสียแล้ว

หล่อนเพิ่งจะคลอดลูกชาย กำลังอยู่ไฟ เจ้าคุณหล่อลูกชายจนออกนอกหน้า ก็ยิ่งระมัดระวังที่จะไม่ลงเยี่ยมภรรยาหลวง เกรงว่ากลับมาจะเอาโรคภัยไข้เจ็บไปติดถึงลูกชายด้วย

ข่าวเจ้าคุณมีลูกชาย ทำให้คุณหญิงจำเรียงเปลี่ยนจากหม่นหมองเป็นหมดอาลัยตายอยากในชีวิต เธอได้แต่นอนซึม ไม่แต่ต้องอาหารซึ่งปกติก็แทบจะไม่ตกเข้าปากเกินสองสามคำ นานหลายวันเข้า นางพูนเห็นท่าไม่ดี ก็ออกจากบ้านไปหาพี่สาวของคุณหญิงเพื่อให้มาช่วยปลอบใจน้องสาว

ลออดีใจทุกครั้งได้เห็นสตรีวัยกลางคนร่างสูงมีสง่า แต่งกายดูภูมิฐานผิต

ชาวบ้านทั่วไปด้วยเสียอย่างดี มีแพระสาย นุ่งโจงกระเบนจับสลิปได้รูปสวย ถือกะเป้าหมากเลี่ยมมาก กางร่มสีดำคันใหญ่ เดินเข้ามาถึงเรือน มีเด็กติดตามมาด้วยอีกคน ไม่ว่าจะกำลังทำอะไรอยู่ เด็กหญิงเป็นต้องทิ้งทุกสิ่งในมือ รีบวิ่งไปให้ อย่างนอบน้อมถึงตัว

คุณป้า ผู้มีนามว่าจรรยาเป็นคนสำคัญที่สุดในสายตาเด็กหญิง เพราะคุณป้าเป็นคนเดียวที่ทำให้คุณแม่ผู้เอาแต่นอนหันหน้าเข้าข้างฝาหน้าต่างตาไหล ยอมลุกขึ้นมาต้อนรับท่านข้าวได้หลายคำตามคำสั่ง

คุณป้าอีกนั่นแหละ เป็นคนเดียวที่ทำให้คุณพ่อต้องนั่งเรียบริ้ว ประสานมือตั้งใจฟังคุณป้าพูด ไม่ทำท่าหน้าเกรงขามอย่างเวลาอยู่ต่อหน้าคนอื่น ๆ ในบ้าน และคุณป้าอีกเหมือนกันที่แม่พยอมเมียคนใหม่ของคุณพ่อไม่กล้ามาให้เห็นหน้า เก็บตัวเงียบอยู่ในห้องของหล่อนเวลาคุณป้าพูดธุระกับคุณพ่อ

ลอรูรู้ว่าใคร ๆ ก็เกรงคุณป้า แค่ว่าเสียงแหลมกังวานชัดเจน ก็ระย้อยกันแล้วโดยไม่รู้ตัว ไม่จำเป็นต้องมองหน้าดู และตามเขม็งเสียด้วยซ้ำ บางทีคุณป้าก็ดูคุณแม่เหมือนเด็ก ๆ หรือปรายตามองคุณพ่อพร้อมพูดอะไรสั้น ๆ สองสามคำ ทำให้คุณพ่อก้มหน้าไม่ต่อปากคำ อย่างนี้จะไม่ให้เด็กหญิงมองคุณป้าด้วยความเลื่อมใสเหมือนเห็นวีรสตรีได้อย่างไร

คุณป้ามาถึงบ้านในครั้ง นี้ ก็ก้าวฉับ ๆ ขึ้นบันไดเข้าไปในห้องนอน ไม่ทักทาย พูดคุยสองสามคำกับลอรูอย่างทุกครั้ง แสดงว่าใจร้อน

“นางพูนบอกว่าแม่จำเรื่องไม่ยอมกินข้าวกินปลาหลายวัน เอาแต่นอนร้องไห้ ะไร! ถ้าไม่คิดถึงตัวเองก็คิดถึงลูกบ้าง ถ้าตายเสียตอนนี้ลูกจะอยู่กับใคร”

คุณแม่ยืนตัวลุกขึ้น แล้วนอนลงไปอีกอย่างหมดแรง ลอรูรีบเข้าไปพุง ก็พบว่ามือผอมเหลืองหนึ่งหุ้มกระดูกไขว่คว่ำกอดไว้แน่น น้ำตาหยาดหยดลงบนเส้นผมเด็กหญิง อ้อมแขนร้อนผ่าวด้วยพิษไข้

“ฉันคงอยู่ได้อีกไม่กี่วันคะคุณพี่ ถ้าตายไป ขอฝากลอรูด้วย ขอพืงบารมีเสด็จพระองค์หญิง ดึกกว่าอยู่กับแม่เลี้ยง...”

มาลัยในวัง

๕ ยะ “ไม่กี่วัน” ที่คุณหญิงจำเรียงออกปอก
ไว้ กินเวลาสองเดือน

การขาดกำลังใจช่วยเร่งโรคร้ายให้บั่นทอนชีวิต คุณหญิงจากไปเงียบ ๆ กลางดึก โดยมีเพียงลูกสาวและบ่าวหลั่งน้ำตาอยู่ข้างกาย ส่วนเจ้าคุณตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวไปราชการที่นครปฐมตั้งแต่สัปดาห์ก่อน กว่าจะได้รับโทรเลขและเดินทางกลับมาก็เย็นวันรุ่งขึ้น

๒

งานศพของคุณหญิงไม่ใหญ่โตนัก แต่ก็สมเกียรติภรรยาเอกของพระยารวพันธ์ คุณจรรยาออกจากวังของเสด็จพระองค์หญิงมาควบคุมงานด้วยตนเอง มีเพื่อนฝูงชาววังมาช่วยกันร้อยดอกไม้ จัดการเรื่องอาหารคาวหวานถวายพระ จนเรียบริ่ร้อยตลอดเจ็ดวัน ตลอดเวลาเจ้าคุณมอบทุกสิ่งให้พี่สาวภรรยาจัดการทั้งหมด ไม่ได้เยี่ยมภรรยาเข้ามายุ่งเกี่ยวกับว้ย นอกจากทำหน้าที่เจ้าภาพต้อนรับแขกตามหน้าที่

แม้เศร้าโศกที่มารดาจากไป แต่เด็กอายุสิบขวบอย่างลออก็เริ่มเพลิดเพลินกับบรรยากาศคึกคักในบ้าน ผู้คนที่โรงครัวเดินเข้าออกกันทั้งวัน เสียงตำน้ำพริก เสียงล้างถ้วยชาม ระคนปนไปกับเสียงสั่งงานและรับคำสั่ง เดินขึ้นบันไดเข้าไปในห้องโถงของตัวตึกใหญ่ ก็มีผู้ใหญ่ที่นั่งทำงานกันคึกคักพลางอยู่หลายคน ลออไปช่วยเด็ดก้านดอกไม้ ช่วยจัดเรียงดอกไม้ ทำงานเล็กๆ น้อยๆ ตามที่คุณป้าสั่ง ทุกอย่างคึกคักมีชีวิตจิตใจแทนเงียบเหงาจัดกร้อยอย่างเมื่อก่อน ตกค่ำ ญาติและคนรู้จักทยอยกันเข้ามานั่งกันเต็ม

ห้องโถงใหญ่สว่างไสว ดอกช่อนกลิ่นปักแจกันหน้าโถง ส่งกลิ่นอบอวล พระสวดพร้อมเพรียงเป็นจังหวะฟังอบอุ่น จนทำให้เด็กหญิงลืมกลิ่นลัวโลงที่ตั้งอยู่ แม้รู้วามรตานอนอยู่ในนั้นก็ตาม

จนกระทั่งครบเจ็ดวัน ความรู้สึกนั้นก็จบลงกลายเป็นใจหาย เพราะคุณพ่อพูดกับคุณป้าว่า ต่อไปคือการทำบุญห้าสิบวัน และร้อยวัน ก่อนจะเก็บไว้ครบปีแล้วเผาตามธรรมเนียม

นั่นหมายความว่า คุณป้าจะกลับไปทั่วๆ เช่นเดียวกับเพื่อนๆของท่าน ลอจะต้องอยู่กับนางพูนในเรือนเล็กเพียงสองคน อย่างดีก็มีลูกมืออีกคนคอยรับใช้ แม้จะไปสวรรค์แล้ว คุณพ่อมีลูกใหม่ ถึงไม่มีท่านก็ไม่เหลือวแลลูกสาวอยู่แล้ว ลอจะหันหน้าไปหาใคร...

ลอร้องน้ำตาไหลในคืนสุดท้าย คุณป้าเห็นเด็กหญิงเศร้าโศก ก็ปลอบอยู่หลายคำ แล้วลงท้ายว่า

“ไม่ต้องกลัว ป้าไม่ทิ้งแม่อหรือก ไปอยู่ด้วยกันไหมล่ะ”

“หลานไปคะ” ลอตอบทันที ทั้งที่เสียงสะท้อนยังไม่ขาดหาย

คุณป้ามองหลานสาวด้วยความพอใจ นึกในใจว่าพูดกันง่าย ๆ อย่างนี้ เรื่องจะได้ง่ายเข้า

“ถ้าไปอยู่กับป้า ก็อย่าตีอย่าชน เป็นเด็กว่านอนสอนง่ายผู้ใหญ่จะได้เมตตา เสด็จท่านพระทัยดี แต่อย่าได้ใจจนกำเริบให้ท่านกริ้ว กริ้วเมื่อไรป้าจะส่งกลับมาบ้าน ไม่ได้เห็นหน้ากันอีกละ”

“คะ คุณป้า”

ถึงคุณป้าไม่ขู่ เด็กหญิงก็มีสัญชาตญาณเรียนรู้โดยอัตโนมัติแล้วว่า จะทำทุกอย่างให้เป็นทีพอใจของผู้ใหญ่ ถึงลำบากใจบ้างก็ยั้งดีกว่าถูกส่งตัวกลับมาอยู่บ้าน

สถานที่นี้ไม่มีสิ่งใดชวนให้อาลัย แม่ผู้ซึ่งเป็นที่รักที่ห่วงใยคนเดียวในโลกก็จากไปแล้ว เจ้าคุณพ่อนั้น...ถึงได้ชื่อว่าเป็นพ่อ ก็ไม่ต่างจากตัวตึกอันประกอบด้วยอิฐหินดินปูน คือโอ้อ่าแต่ไม่น่าอาศัยสักนิดเดียว

“ก่อนตาย แม่จำเรียงเขาฝากลูกไว้ ให้นำไปถวายเสด็จ อันที่จริงเขาก็ตั้งใจไว้หลายปีแล้ว เพลียนมาป่วยเสียก่อนจึงอยากให้คุณอยู่ใกล้ๆ ถ้าหากว่าเจ้าคุณไม่ขัดข้อง ฉันก็จะพาหลานกลับไปกับฉันเสียเลย”

ถ้อยคำของคุณป้าเปล่งออกมา รวบรวมไม่อ้อมค้อม เพราะนึกเรียบเรียงเอาไว้ก่อนหน้าแล้ว เมื่อพูดเสร็จคุณป้าก็นิ่ง มองหน้าคุณพ่อเป็นเชิงถาม

ล่อใจเด่นโครมคราม มือไม้เย็น กลัวคุณพ่อจะปฏิเสธ แต่ก็รู้ว่ากลัวมากไปเอง คุณพ่อจะหรือจะกล้าขัดคุณป้า อีกอย่างแม่พยอมผู้หนึ่งสงบเสงี่ยมอยู่หลังคุณพ่อ ไม่กล้าปรีปากพูดก็จริงแต่ขำเลียงมองปราดมาที่เด็กหญิง ริมฝีปากเผยอยิ้มน้อยๆอย่างพอใจ ทำให้ล่อรู้ว่าแม่พยอมคงเห็นด้วยกับเรื่องนี้ ถ้าหล่อนเห็นด้วย คุณพ่อก็คงเห็นเช่นเดียวกับหล่อน

คุณพ่อตอบเสียงสุภาพว่า

“ถ้าเป็นความตั้งใจของแม่จำเรียง และคุณพี่ก็เมตตาหลาน กระผมก็ไม่ขัดข้อง ขอส่งล่อไปพึ่งพระบารมีเสด็จ ขอฝากคุณพี่ด้วย”

ล่อโล่งใจเสียแทบจะลงกราบคุณพ่อ ได้ยินคุณป้าตอบว่า

“ฉันก็ว่าอย่างนั้นแหละ ล่อไปอยู่ในวัง คงจะไม่ได้เจอหน้าพ่ออีกนานหลายปี ฉันเองก็ไม่มีฐานะจะผ่านมาทางนี้ จึงอยากจะขนข้าวของไปเสียวันนี้เลย อ้อ! เครื่องแต่งตัวของแม่จำเรียง เขาสั่งก่อนตายวายให้คุณสาวทั้งหมด บางส่วนก็เก็บอยู่ในห้องเจ้าคุณไม่ใช่หรือ”

แม่พยอมดูเหมือนจะคอแข็งขึ้นมาทันทีเมื่อได้ยิน ส่วนเจ้าคุณพ่อตอบว่า

“ขอรับ กระผมจะนำไปฝากเจ้ากรมไว้ให้คุณพี่”

“อย่าลำบากถึงเจ้ากรมเลย ฉันรับไปเองดีกว่า เดี่ยวฉันจะไปเก็บเสื้อผ้าทางบ้านโน้นให้หมด อีกสักชั่วโมงจะกลับมาที่นี่ ถ้าเจ้าคุณออกไปธุระก็สั่งให้ทนายหน้าหยกหีบไปให้ฉันก็ได้”

ล่อพอดจะรู้อยู่บ้างว่า “เครื่องแต่งตัว” คือพวกสร้อยแหวนปะวะเหล่ากำไลที่เคยถูกจับใส่ จำได้ว่าทั้งคืนทั้งอึดอัดไม่สบาย อยากจะถอดทิ้งเสียหลายหน คุณป้ายืนย่นจะเอาให้ได้ เห็นจะเอาไปให้หลานใส่เสียละมัง

“ในวัง เขาใส่เครื่องแต่งตัวกันหรือคะ คุณป้า?” ล่อถามเบาๆ เมื่อเดิน

กลับไปที่เรือนด้วยกัน

“ไหนนะ...อ้อ พวกนั้นนะหรือ ช่างสังเกตนี่แม่ล่อ” คุณป้าหัวเราะเบาๆ ในลำคอ ตอบว่า “เป็นเด็กเป็นเล็กป้าว่าไม่ควรใส่ จะตกหายเปล่าๆ ถวายตัวเป็นข้าหลวงก็จะได้ใจไว้ใส่ เครื่องแต่งตัวของแม่มีไม่มาก แต่ก็ป็นชิ้นเป็นอันพอสมควร ป้าเก็บไว้ให้ ดีกว่าทิ้งเอาไว้ทางนี้ คนจะใส่เขาจ้องอยู่แล้ว...”

ตอนท้ายคุณป้าลดเสียงลงเป็นบ่นพึมพำ เหมือนปรารภกับตัวเอง

อีกครั้งชั่วโมงต่อมา ทนายหน้าหอของคุณพ่อก็ยกหีบเหล็กใบย่อม ๆ มาให้ ห่อผ้ามัดติดเรียบร้อย มีกุญแจใส่ช่องปิดผนึกแยกมาด้วยต่างหาก

คุณป้าเปิดให้ล่อดูของในหีบ ขึ้นสวยที่สุดเป็นสร้อยคอไข่มุกล้อมเพชรแบบฝรั่ง มีสร้อยข้อมือและตุ้มหูเข้าชุดกัน เป็นของหมั้นที่คุณพ่อมอบให้คุณแม่ นอกจากนั้นก็คือเข็มกลัดชิ้นเล็กชิ้นน้อยไว้ติดแพรสะพาย มีลินสอดทองรูปพรรณอีกจำนวนหนึ่ง แหวนอีกสองสามวง และกำไลมือกำไลเท้าของเด็กอีกอย่างละคู่ ทุกชิ้นล่อเห็นแล้วก็เมินหน้าไม่อยากจะแตะต้อง ภูข้อมือตัวเอง เพราะรู้สึกคันขึ้นมาทันที

“ก็พอจะเอาไว้ประดับตัวตอนเป็นสาวได้อยู่หรอก” คุณป้าพูดเปรยๆ ปิดหีบไว้ตามเดิม “แม่เขามัดตัวเป็นตุ้มหูเพชรอีกคู่หนึ่ง กับสร้อยข้อมือสองสาย ป้าเก็บไว้อย่างดี”

นางพูนเก็บเสื้อผ้าของใช้ของล่อลงหีบเสร็จเรียบร้อยแล้ว หน้าบานเพราะจะได้เข้าไปรับอยู่ในวังด้วย นางแบกหีบ กับหิ้วห่อผ้าของตัวเองเดินตามคุณป้า ซึ่งเดินทางร่มงูหลานออกไปจากบ้าน มีเด็กของเธอแบกหีบข้าวของของเธอตามไปอีกทีหนึ่ง

รถม้ารออยู่แล้วหน้าบ้าน ล่อตื่นเต้นจนก้าวพลาด นางพูนต้องช่วยอุ้มขึ้นไป พอคนขับตัวแล้วให้ม้าออกวิ่ง เด็กหญิงก็เหลียวมองบ้านที่เห็นมาตั้งแต่เกิดสังหรณ์ใจว่าอาจจะเห็นเป็นครั้งสุดท้าย ไม่ได้กลับมาอีก

เสด็จพระองค์หญิงทรงย้ายออกจากพระบรมมหาราชวังหลังสิ้นแผ่นดิน

ก่อนแค่นี้กว่าๆ แล้วมาปลูกตำหนักอยู่ในบริเวณเดียวกับวังของเสด็จในกรมฯ พระ-
เชษฐา

ในตอนแรก ลออวาดภาพจากน้ำเสียงเคารพยำเกรงของคุณป้าเวลาเอ่ยถึง
ทำให้เดาว่า เสด็จฯ ผู้เป็นเจ้านาย คงเป็นสตรีผู้ใหญ่ทำทางนำเกรงขามยิ่งกว่า
คุณป้าหลายเท่า

ลออแทบไม่เชื่อสายตา สตรีสาวร่างแบบบาง ผิวผ่องใส นั่งตัวตรงอยู่บน
เก้าอี้คือเสด็จพระองค์หญิง เมื่อคุณป้าพาเข้าเฝ้า พร้อมกับพานดอกไม้และรูป
เขียนเพื่อถวายตัวตามธรรมเนียม ลออก็คลานเข้าไปด้วยใจระทึกเพราะตื่นเต้น
แต่ไม่ลืมจะเปิดกรวยครอบ แล้วหมอบกราบลงอย่างอ่อนน้อมที่สุด

“นี่ลูกของจำเรียง” เสียงเย็น ๆ ของเสด็จพระองค์หญิงกังวานอยู่เหนือ
ศีรษะ “เงยหน้าขึ้นหน่อย จะได้เห็นชัด ๆ”

ลออเงยหน้าขึ้นอย่างว่าง่าย เพิ่งเห็นด้วยความที่รู้ว่า เสด็จฯ ทรงไว้พระเกศา
เรียบสลวยยาวครึ่งพระศอ คล้ายภาพหม่อมในหนังสือ เมื่อแย้มพระสรวล ก็เห็น
พระหนตต์ขาวสะอาดเป็นเงางาม ไม่ดำสนิทอย่างมารดา หรือออกแดงเรื่อ ๆ เพราะ
คราบน้ำหมากจับอย่างคุณป้า แม้ว่าแปลกตา แต่ก็เป็นการแปลกที่งดงามชวน
มอง

สายตาของเด็กหญิงคงจะมีแววที่งันและชื่นชมอย่างเปิดเผย เสด็จฯ จึงแย้ม
พระสรวล จนหัวใจของเด็กหญิงพองโต

“ตาใสดีนี่ หน้าตาน่าเอ็นดู ชื่ออะไร”

“ลออเพคะ” คุณป้าตอบแทนให้

“ชื่อซ้ำกับแม่ลออวังนั้น ฉันทจะเปลี่ยนให้เอง”

เสด็จฯ ประทานสร้อยคอทองเล็ก ๆ ห้อยจี้ทองลงยาสีน้ำเงิน ตัวอักษร
พระนามย่อไขว้กันให้เด็กหญิง เป็นเครื่องหมายว่าทรงรับเป็นนางข้าหลวง เด็ก
หญิงก้มลงกราบอีกครั้งก่อนคลานถอยออกมาอย่างสำรวม ไม่ลูกลี้ลู่กลนและไม่
ประหม่าเงอะงะ ทำให้เสด็จฯ แย้มพระสรวลน้อย ๆ อย่างพอพระทัยอีกครั้ง

“ฉันทจะไปเล่นโครเกต เคยเห็นไหม ถ้าอยากดูก็ตามประยงค์มา นั่งแอบ
อยู่ริมสนาม อย่าไปเกะกะ”

เสด็จเสด็จผ่านไป ลออมองตาม เพิ่งเห็นเติมตาว่าเสด็จแต่งพระองค์ แปลกไปจากสตรีนอกวังทุกคนที่ลออเคยเห็นมา เป็นชุดสำหรับทรงโครเกต คือ เป็นกระโปรงยาวปลายบานน้อยๆ แค่อ้อมอก กับเสื้อแขนสั้นดูกะทัดรัด วันนั้นเป็นวันศุกร์ เสด็จทรงสีฟ้าอ่อน ขลิบด้วยเส้นสีน้ำเงินเรียงซ้อนกันรอบคอเสื้อ สีเหลืองและชายกระโปรง บั้นพระองค์คาดแถบสีน้ำเงินสดเข้าชุดกัน

คุณป้ากระซิบพลางรูลังหลานสาว

“ทรงพระเมตตาแล้ว ตามเสด็จไปซี เร็วเข้า” แล้วพูดกับหญิงสาวที่รออยู่ในห้อง “ป้าฝากด้วยนะ แม่ประยงค์”

ประยงค์คือนางข้าหลวงสาววัยสิบเจ็ดสิบแปด หน้าตาสะสวย ทำทางคล่องแคล่วรู้งาน หล่อนยิ้มหวานให้ลออ แล้วพูดเสียงกันเอง

“คะ คุณป้า แม่ลออดินตามหลังพี่ เชิญพานวางผ้าขับพระพักตร์ไปด้วยถือให้ตี มืออย่าลั่น เดี่ยวผ้าจะตกพื้น”

ลออประคองพานใบเล็กอย่างระมัดระวัง ก้าวตามประยงค์ซึ่งเชิญเครื่องฟางทำด้วยนากนำหน้าไปก่อน

สนามที่ว่าอยู่คั่นระหว่างวังของเสด็จในกรมฯ และตำหนักของเสด็จพระองค์หญิงซึ่งปลูกเคียงมาทางมุมหลังของเนื้อที่ เป็นสนามกว้างปลูกหญ้าตัดสั้นเรียบสม่ำเสมอ กัน ส่วนหนึ่งของสนามที่ใช้เล่นโครเกต มีห่วงเหล็กรูปสี่เหลี่ยมปลายสองข้างฝังลงในดิน ดูไปก็เหมือนกรอบประตูเล็ก ๆ ตั้งห่างกันเป็นระยะ

ช่วงนั้นแดดร่มแล้ว แสงตะวันสีเหลืองอ่อนกราดลงบนหญ้าเขียวสดกระทบร่างหนุ่มสาวหลายคนยืนบ้างเดินบ้างอยู่แถวนั้น ล้วนเป็นเจ้าของ หรือไม้ก็หม่อมสาว ๆ ของเสด็จในกรมฯ ทุกคนถือไม้ยาว ปลายเสียบแน่นในวัดรูปทรงระบอวางตามขวาง

ในตอนแรก ลออก็ไม่เข้าใจว่าบุคคลเหล่านั้นเล่นอะไรกัน ต้องดูไปสักพักจึงพอดูออกว่า ไม้ยาวปลายเหมือนมีตะลุมพุกติดอยู่นั้นมีเอาไว้ตีลูกกลมขนาดเท่ากำปั้น ให้มันกลิ้งลอดเข้าห่วงเหล็กให้ได้ คนไหนตีแม่น ลูกกลมก็กลิ้งลอดห่วง คนไหนไม่แม่น มันก็วิ่งออกนอกทางไป คนเล่นต้องเดินไปเดินมากันอยู่หลายรอบ เกมนี้ดูสนุกสนาน น่าตื่นตาตื่นใจสำหรับเด็กหญิงอายุ ๑๐ ขวบยิ่งนัก

เมื่อถึงเวลาพัก ประยงค์ก็เชิญน้ำเย็นไปถวาย และล่อตามไปพร้อมด้วยผ้าซับพระพักตร์

บรรยากาศในวังดูสง่างามในความรู้สึก เมื่อเห็นว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของวัง ลอออกก็ระมัดระวังไม่ทำสิ่งใดผิดพลาด ตั้งอกตั้งใจจดจำตัวอย่างดีงามที่เห็น

ตัวอย่างงดงามที่สุดในสายตาของเด็กหญิงก็คือเสด็จฯนั่นเอง

ล่ออาจจะดูแก่วัยไปบ้างสำหรับเด็กวัยเดียวกัน ไม่เล่นหัวซุกซนอย่างเด็กอื่น แต่ผู้ใหญ่พอใจว่าเรียบร้อย ว่านอนสอนง่าย งานเล็กๆ น้อยๆ ที่ผ่านมือ ล่ออบรรจงทำราวกับผู้ใหญ่ แล้วก็ได้ผลอย่างตั้งใจจริงเสียด้วย

ความนิยมของคนในตำหนักคือชอบเด็กหญิงหน้าตาดี ผิวพรรณสะอาด สะอาด ทำทางเรียบร้อยและเกิดมาในสกุลสูง ลอโชคดีที่มีครบหมดทุกประการ เมื่อบวกกับความอ่อนหวาน เต็มใจรับใช้ผู้ใหญ่ แม้แต่เจ้าจอมมารดาของเสด็จฯ ผู้เก็บตัวอยู่ในห้องเกือบตลอดเวลา ก็ยังออกปากแสดงความพอใจ

“ใช้ได้เรื่องได้ราว สั่งหนเดียวก็จำได้ ไม่ต้องสั่งซ้ำสั่งซาก”

หลังจากล่ออยู่ในวังได้สามสี่เดือน หมอบคลานแพ้ตุลได้คล่องแคล่ว รู้จักข้าวของหยิบจับได้ถูกต้องทุกชิ้นไม่พลาด เป็นที่พอใจของผู้ใหญ่ทุกคน เสด็จฯก็ประทานนามเสียใหม่ว่า “ล่ออร”

มาลัยดอกรัก

ท้อเก่าในสมัยนั้นมีสองพยางค์ ถ้ายาวกว่านั้นมักจะเป็นพระนามเจ้านาย ถึงกระนั้นก็ไม่มีใครออกปากว่าชื่อใหม่ของลออ ‘ทำเทียมเจ้า’ ก็ในเมื่อเจ้านายท่านประทานลงมาให้แท้ๆ แต่ก็ไม่เรียกชื่อเต็ม คงยกกันให้เหลือเพียงสั้น ๆ ว่า “อร”

ชื่อใหม่อันเพราะพริ้งเป็นเครื่องหมายว่าเสด็จพระองค์หญิงโปรดข้าหลวงตัวน้อย แต่ไม่ได้ทำให้ลอออรเป็นที่ขว้างหูขว้างตา ข้าหลวงสาว ๆ พากันเมตตาเอ็นดูเด็กหญิงเจริญรอยตามพระอัยยาศัยของเสด็จ บารมีของคุณป้าจรวยก็มีส่วนค้ำจุนหลานได้ไม่น้อย ใครต่อใครล้วนเกรงใจเธอในฐานะคนเก่าแก่ของเจ้าจอมมารดา

๓

โชคดียิ่งอีกอย่างของลออ เกิดจากความฉลาดของคุณป้าที่ฝากฝังหลานสาวไว้กับประยงค์ เหมือนเป็นน้องสาวคนเล็ก เพราะเล็งเห็นว่าหญิงสาววัยสิบเจ็ดไม่ใช่คนเล็กน้อย บิดาหล่อนคือเจ้าพระยาพลารุ ข้าราชการสำคัญของแผ่นดินตั้งแต่ปลายรัชกาลก่อน ท่านผู้หญิงพลารุเป็นญาติห่าง ๆ สกุลเดียวกับเจ้าจอมมารดา ท่านส่งขนมนมเนย และเสื้อผ้าเครื่องใช้มาให้ลูกสาวไม่ขาด ทุกสัปดาห์ก็รับไปค้ำที่บ้าน ลออรจะได้มีโอกาสได้ไปเปิดหูเปิดตาภายนอกด้วย ตึกว่าจะจับเจ้าอู้อยู่ในตำหนัก ส่วนเรื่องกลับไปเยี่ยมบ้านคุณจรวยก็ได้หวัง รู้ว่าเธอยื่นมือมาอุปการะหลานสาว พระยารพินทร์ก็ถือว่าหมดห่วง หรือพูดอีกทีคือหมดเยื่อใยเกือบจะโดยสิ้นเชิง

ลออรยังจำได้แม่นยำถึงวันแรกที่ประยงค์ชวนไปค้ำ

ที่บ้านของหล่อน ตอนนั้นเด็กหญิงมาอยู่ในวังได้หลายเดือนแล้ว คุณป้าเห็นว่า โต้พอจะดูแลตัวเองได้ ก็อนุญาตให้ไป

ความตื่นตาตื่นใจในครั้งนี้มีมากกว่าครั้งแรกที่ออกจากบ้านเข้ามาในวังเสียอีก เป็นครั้งแรกที่ลอออร์ได้มีโอกาสได้ขึ้นรถยนต์-ซึ่งมีน้อยคันเต็มทีในพระนคร ใครนั่งรถ ชาวบ้านก็พากันมองจนเหลียวหลัง คนนั่งก็นั่งสง่าด้วยความภาคภูมิใจ

รถยนต์ของเจ้าพระยาพลาธารจอดรออยู่นอกประตูข้างของวัง นางพูนหิ้วห่อเสื้อผ้าของเด็กหญิงเดินตามไปส่งที่รถ ประยงค์เดินนำหน้า จูงลอออร์ไปด้วย

ในรถมีเด็กชายคนหนึ่ง อายุประมาณ ๑๒-๑๓ นั่งโยนหมวกเล่นฆ่าเวลา อยู่คนเดียว พอเหลียวมาเห็นก็เปิดประตูรถโดดแผล้วลงมา

การแต่งกายของเขาแปลกตากว่าเด็กอื่นๆ เสื้อขาวคอปิดกระดุมห้าเม็ด กางเกงขาสั้น สวมถุงน่องรองเท้าเหมือนฝรั่ง ช่มร่างค่อนข้างเล็กแทบกลืนหายไปในความขึงขังของเสื้อผ้า สิ่งที่กระทบตาลอออร์ คือดวงตากกลมโตสุกใสประกายรีนเริงบนดวงหน้ารูปไข่ กับริมฝีปากบางเหมือนผู้หญิง แยมออกกว้างมองเห็นฟันขาวสะอาด

“ยศ” ประยงค์เรียกชื่อเด็กชาย น้ำเสียงบอกความยินดีระคนแปลกใจ “โรงเรียนปิดแล้วหรือถึงกลับบ้าน”

“โธ่! คุณพี่” เด็กชายร้องอย่างอ่อนใจ ปนหัวเราะ “ลืมเสียแล้ว ผมจะไปเมืองนอก”

“ก็อีกตั้งเดือนกว่า” ประยงค์ว่า แล้วตอบเองเสริม “นี่คุณแม่คงอยากให้เรากลับมาอยู่บ้านให้ท่านชื่นใจละซี จะไม่ได้เห็นอีกหลายปี”

“ผมอยากไปจะตาย” เด็กชายว่าพลาง กระโดดสลัดขาพลาง ไม่หยุดนิ่ง “ดีใจ ไม่ต้องไปโรงเรียนอีกแล้ว”

ประยงค์รีรอไม่ก้าวขึ้นรถ ลอออร์เห็นหล่อนชายตามองไปริมถนนฟากตรงข้าม มีชายหนุ่มคนหนึ่งเดินเตรุ่มไปมาเหมือนจะรอใครอยู่สักคน ลอออร์จำได้ว่าเขาคือนายเสน่ห์ มหาตมเล็กหนุ่มคนหนึ่งของเสด็จในกรมฯ วันนี้แต่งตัวเหมือนจะออกไปสุระข้างนอก เมื่อเห็นประยงค์มอง เขาก็เดินข้ามถนนตรงมาหา เปิดหมวกทักทาย

“คุณประยงค์” เขาทัก น้ำเสียงบอกความยินดี เช่นเดียวกับรอยยิ้มกระจายไปทั่วดวงหน้าคมขำ “คุณจะไปไหนหรือขอรับ”

ประยงค์ก็ยิ้มหวานเป็นเชิงตอบรับ ตอบว่า

“ดิฉันจะกลับบ้านไปเยี่ยมคุณพ่อคุณแม่ค่ะ คุณเล่นที่จะไปไหนคะ”

“ที่บ้านจะไปทำบุญที่วัดบวรนิเวศ ผมทูลลากลับบ้านจนถึงเย็นพรุ่งนี้ พรุ่งนี้บ่าย ตั้งใจจะไปซื้อของที่บางลำพู”

ประยงค์ไม่ตอบอะไรอีก แก้มหล่อนเป็นสีแดงช้ำขึ้น หลบตาชายหนุ่ม แล้วตอบเสียงเบา

“ดิฉันจะไปละค่ะ”

ประยงค์นั่งใจลอยไปตลอดทางจนถึงบ้าน น้องชายชวนคุยเรื่องเมืองนอก หล่อนก็ไม่ตอบ ทำให้ยศหันมาพูดกับลอออแทน กว่าจะถึงบ้านของเจ้าพระยาพลหาร ความช่างพูดช่างคุยของเด็กชายก็ทำให้เด็กหญิงรู้เกือบจะทุกอย่างเกี่ยวกับตัวเขา

วันนั้นคือวันแรกที่ยศ พลหาร ย่างก้าวเข้ามาในชีวิตของลอออ

ยศเป็นลูกชายคนเล็กของเจ้าพระยาพลหาร เกิดจากท่านผู้หญิงอุ้น พี่สาวสี่คนเป็นหญิงล้วน สามคนสมรสไปแล้ว แม้ว่าเจ้าคุณมีบุตรชายกับภรรยาเรื่อยๆ ลงไปอีกหลายคน บางคนรับราชการก้าวหน้าดี แต่พวกเขาทั้งหมดก็ให้ความสำคัญเท่าเด็กชายในชุดนักเรียนโรงเรียนมหาดเล็กหลวงผู้นี้ไม่

เจ้าพระยาพลหารเป็นชายร่างผอมสูง ส่วนท่านผู้หญิงตรงกันข้าม คืออ้วนเตี้ย กินหมากปากแดง หน้าอวบอูมได้ผมตัดสั้นเสียด้วยซ้ำฝั่งบอกความปั่นป่วนแบบคนเอาแต่ใจ ไม่สู้สนใจสิ่งใดมากไปกว่ากระดาศแข็งแผ่นเล็กกลวตลายสีด้าขาวที่คลี่รวมกันเป็นรูปพัด ท่านเพลิดเพลินอยู่ได้นานๆ เกือบตลอดวัน มีสตรีวัยกลางคนลักษณะเป็นผู้ดีพอๆ กันมานั่งร่วมวงกันอีกหลายคน

ท่านผู้หญิงพยักหน้าบ่อยๆ รับลูกสาวอย่างไม่กระตือรือร้น แต่กับบุตรชายแล้ว มีรอยยิ้มบอกความพอใจผุดขึ้นเมื่อยศคลานปราดๆ เข้าไปหา กราบมารดาถึงดัก ก่อนจะหันไปไหว้เพื่อนๆ ของท่าน

“กลับจากโรงเรียน เหนื่อยออกเต็ม ไปอาบน้ำอาบทำให้เสียให้สบายตัว” ท่าน
ทักเด็กชาย ลูบหน้าลูบหลังเขาอย่างเอ็นดู

ประยงค์ไหว้คนอื่น ๆ ก่อนหันมาพูดกับมารดาด้วยเสียงเรียบร้อย ไม่แสดง
พิรุณ

“พรุ่งนี้ลูกขออนุญาตพาน้องไปซื้อของที่บางลำพูนะเจ้าคะ คุณแม่”

เด็กชายมองพี่สาว ทำหน้ายิ้ม ๆ

“ทำไมคุณพี่จะไปบางลำพู?”

ประยงค์ซึ่งตาให้น้องชาย ก่อนอธิบาย

“พี่จะไปหาซื้อหีบเล็ก ๆ ใส่พวกของกินให้น้องเอาติดตัวไปเมืองนอก ที่โน่น
ไม่มีน้ำพริกผักดองอย่างบ้านเรานะจ๊ะ ต้องเตรียมไปมาก ๆ”

“ให้แม่แม่ไปซื้อก็ได้ ผมไม่อยากไป”

“ถ้าอย่างนั้นพี่ก็จะไปกับแม่อรแค่สองคน” ประยงค์รวบรัดเหมือนไม่อยาก
ให้น้องชายพูดเรื่องนี้อีก หล่อนรีบเบนความสนใจของผู้ใหญ่ “คุณแม่เจ้าคะ ลูก
พาแม่อร ลูกสาวเจ้าคุณวรพันธ์มาค้ำด้วยเจ้าคะ คุณป้าเธออนุญาตแล้ว”

ท่านผู้หญิงชำเลืองมองเด็กหญิง เมื่อก้มลงกราบ พอเงยหน้าขึ้นเห็นกัน
ถนัด ก็ออกปากสั้น ๆ

“หน้าตาดี หลานแม่จรวาย”

ลอออรไม่ได้เกลียดหรือไม่ถูกชะตากับท่านผู้หญิง แต่ก็ยอมรับว่าใส่ใจเมื่อ
คลานถอยออกมาได้ ยศชวนว่า

“ไปดูกันใหม่ หลังบ้านมีกรงนกคีรีบุณ กรงใหญ่”

ลอออรรับคำอย่างว่าง่าย

บ้านของเจ้าพระยาพลธรมีอาณาเขตกว้าง นอกจากตึกใหญ่แบบอิตา-
เลียนฉาบสีแดงคล้ำหลังที่ท่านอาศัยอยู่กับเอกภรรยา ก็ยังมีสนามด้านหลังคั่น
ระหว่างตึกกับบ้านเล็ก ๆ ของภรรยาบ่อยอีกหลายหลังไปจนสุดรั้วที่ติดกับคลอง
ส่วนบุตรชายคนไหนโตเป็นหนุ่ม แต่งงานไป ท่านก็ให้ที่ดิน ๑ ไร่ พร้อมปลูก
บ้านให้หนึ่งหลังเพื่อแยกไปอยู่เป็นสัดส่วน

ความใหญ่โตของบ้านเจ้าพระยาพลาธารทำให้เด็กหญิงตื่นตาตื่นใจ และยังตื่นเต้นเมื่อเห็นสวนสัตว์เล็ก ๆ ห่างออกไปทางหลังตึกใหญ่ ติดกับกำแพง ยศเดินนำล่อออรมาหยุดหน้ากรงนกคีรีรูปน

“นี่ไง กรงนกของคุณพ่อ”

ล่อออรเคยเห็นแต่กรงนกเขาเขวนได้ชายคา จึงทึ่งเมื่อเห็นกรงตาข่ายสีเหลืองสูงใหญ่ ประตูกว้างพอที่คนจะเดินเข้าไปได้ ด้านในแบ่งเป็นห้องสีเหลืองเล็ก ๆ เรียงเป็นแถวสำหรับนกน้อยแต่ละตัว มีอ่างเล็กนิตเดียวสำหรับมันลงอาบน้ำ เป็นของแปลกตาจนจ้องมองอยู่พักใหญ่

“ชอบไหม?” ยศถามเด็กหญิง

“ไม่ชอบค่ะ” ล่อออรตอบหลังจากนั่งคิดอยู่จิตใจ

“ทำไม?”

“ฉันไม่ชอบขังนก สงสารมัน”

“คุณพ่อบอกว่านกคีรีรูปนกินอยู่ในนี้สบาย ดีกว่าอยู่ข้างนอก เพื่อเหยี่ยวโฉบไปกินเสียล่ะ”

ล่อออรนั่งคิดอยู่อีกครู่ใหญ่ แต่ก็ยังหาคำตอบไม่ได้อยู่ดี จึงได้แต่เดินต๋อย ๆ ตามเด็กชายไปดูสัตว์เลี้ยงอื่น ๆ นอกจากนกแล้วก็ยังมีชะมดกลิ่นสาบแรง เดินวนเวียนไปมาในกรง เม่นหนามแหลมยาวซึ่งหลับอุตุไม่ยอติผู้คน และยังมีเต่าในสระข้างบ้านนอนผึ่งแดดอยู่บนโขดหินอีกหลายตัว

เด็กผู้ชายหลายคนตามมาสมทบ เดินตามยศไปอย่างว่าง่ายแบบเดียวกับเด็กหญิง ล่อออรเคยมีเด็กแบบนี้ในบ้านบิดาเหมือนกัน เรียกว่า “บริวาร” ได้แก่ ลูกของคนที่ใช้ในบ้าน ทุกคนมีหน้าที่เอาอกเอาใจ รับผิดชอบต่อทุกก้าว พร้อมที่จะทำให้นายร่าเริงบันเทิงใจเท่าที่จะทำได้

ยศก็เก่งเรื่องออกคำสั่งเสียด้วย

“ดั่ง ปีนขึ้นไปเก็บพุทรา เอาลูกใหญ่ ๆ”

“ชอบ จับลูกเต่ามาให้คุณอรดูที”

“คะนอง รังนกกระจาบบนต้นแก้ว มีลูกนกใหม่ ไปเอาลงมา”

ล่อออรพอจะรู้ธรรมชาติของนกอยู่บ้าง ประกอบกับเคยถูกมารดาห้ามไม่ให้

รังแกสัตว์ ก็รีบร้องห้ามเด็กชายคนอง ไม่ให้ไปพรากลูกนกมาจากแม่ของมัน

ยศหมดความสนใจเรื่องลูกนกแล้วในตอนนั้น เดินมาถึงต้นมะขามใหญ่มี ผักสีน้ำตาลห้อยระย้าอยู่เต็มต้น เขาก็ถอดเสื้อตัวนอกออกโยนให้บริวารคนหนึ่งรับ เหลือแต่เสื้อเชิ้ตตัวใน ถอดถุงเท้ารองเท้าปิ่นใต้โต๊ะขึ้นไปอย่างว่องไว ครูเดียว ก็ขึ้นไปนั่งอยู่บนกิ่งใหญ่

เมื่อยศมีเรื่องสนุกของเขาเสียแล้ว เขาก็ไม่สนใจเด็กหญิงอีก

ประยงค์ แต่งตัวสวย ผัดหน้าขาวผ่อง เดินลงบันไดมาพร้อมกับเด็กหญิง หล่อนเตรียมตัวจะไปบางลำพูในตอนบ่ายนี้ อ้างว่าจะไปซื้อของให้น้องชาย แม้ว่า ยศไม่ยอมไปด้วยหล่อนก็ไม่เดือดร้อนอะไร เอาเด็กหญิงไปเป็นเพื่อนแทน

แต่พอลงมาถึงชั้นล่างสุด ทนายหน้าห่วยกลางคนก็กระหืดกระหอบมาถึง บอกหญิงสาวอย่างนอบน้อม

“บุตรชายเจ้าพระยาราชศักดิ์มาขอรับ รออยู่ในห้องรับแขก”

ประยงค์หน้าบึ้งขึ้นมาทันที ชื่อนี้จะเป็นใครก็ตาม แต่หล่อนก็ไม่สบอารมณ์ ที่มีคนมาขัดจังหวะ

“ไปเรียนคุณแม่ซี ให้ใครไปต้อนรับเขาแทน ฉันจะไปข้างนอกไม่เห็นรี”

“ท่านผู้หญิงสั่งกระผมว่าขอให้คุณต้อนรับ วันนี้ท่านไม่ลงมาขอรับ”

“บุตรชายเจ้าพระยาราชศักดิ์” นั่งรออยู่ในห้องรับแขก ประยงค์เดินจูงเด็ก หญิงเข้าไปด้วยสีหน้าไม่เต็มใจ หล่อนน้อมตัวลงไหว้ ทักทายอย่างสุภาพ ปราศรัย เพียงไม่กี่คำแล้วต่างฝ่ายต่างก็เจียบกันไปอย่างอึดอัดระหว่างกัน

ลอออร์ไม่เข้าใจว่าทำไมประยงค์ถึงไม่ชอบชายหนุ่มโหล่งกว้าง ร่างสูง นั่งตัว ตรงผึ่งผายผู้ ในเครื่องแบบนายทหารที่สวม เขาคูสง่างามมากกว่าชายหนุ่ม ทุกคนที่เคยเห็นมา จริงอยู่ หน้าตาเขาไม่คมขำยิ้มพรายอย่างนายเสน่ห่มหาดเล็ก แต่ดวงหน้าสีเหลี่ยม หน้าผากกว้างงาม ก็ชวนมองและใจดีในความรู้สึกของเด็ก หญิงวัยสิบขวบ โดยเฉพาะเมื่อเขามองมา ยิ้มน้อยๆถามว่า

“นี่น้องสาวเธอหรือ คุณประยงค์”

“มิได้ค่ะ แม่ลอออร์ ลูกสาวเจ้าคุณรพินทร์” ประยงค์ตอบสั้นที่สุด

ลลอออร์เห็นใจชายหนุ่ม เมื่อต่างคนต่างเจ็บกันไปอีกอย่างอึดอัดอีกครั้ง ก็เลยช่วยต่อให้หญิงสาว

“หนูอยู่ตำหนักเดียวกับคุณพี่คะ”

ชายหนุ่มยิ้มให้เด็กหญิงอีกครั้งอย่างเอ็นดู

“ฉันรู้จักเจ้าคุณพ่อของหนูด้วย”

พูดกันอีกสองสามคำ เมื่อประยงค์ยังใช้วิธี “ถามคำ-ตอบคำ” ชายหนุ่มก็เลยออกปากอ้อลา

ลูกสาวเจ้าของบ้านถอนหายใจอย่างโล่งอกเมื่อเดินมาส่งเขาที่หน้าตึก หล่นบอกเด็กหญิง เสียงใสผิดไปเป็นคนละคน

“เราไปบางลำพูกันได้แล้ว”

“ลูกชายเจ้าคุณราชศักดิ์มาดูแลตัวพี่ตามที่ท่านผู้หญิงคุณแม่ของเขาสั่ง พี่ก็รู้แต่พี่ไม่ชอบ ถ้ามาขอก็บอกเสียก่อนว่าไม่รับ”

คำตอบของประยงค์ที่ให้กับเด็กหญิง ช่วยให้ความกระจ่างขึ้นอีกเล็กน้อย ว่าทำไมหล่อนจึงมีท่าที่ไม่ไยดีกับชายหนุ่มผู้นั้น

สมองของเด็กหญิงวัยสิบขวบฉลาดพอจะตั้งคำถามได้ตรงเป้าหมาย

“พี่ประยงค์รักกับนายเสน่หาใช่ไหมคะ?”

“อู๊ย! แก่แดด” ประยงค์อุทานอย่างตงใจ ชะงักหน้ามาพูดเสียงต่ำในลำคอ “อย่าเที่ยวเอาไปพูดที่ไหนเที่ยว พี่จะหยิกเนื้อขาด รับปากมาซี”

“ฉันไม่บอกใครหรอกค่ะ” ลลอออร์คล้อยตามอย่างว่าง่าย แต่อดออกความเห็นไม่ได้ “ลูกชายเจ้าคุณราชศักดิ์ก็ออก”

ประยงค์สะบัดหน้า

“ถ้าอยากให้พี่พาไปเที่ยวบ้านบ่อยๆ ได้เล่นกับยศละครก็ อย่าพูดถึงคุณเทพให้เข้าหูอีกก็แล้วกัน บอกแล้วว่าไม่ชอบ”